

## **Лекція 6. Документи у провадженні з перегляду судових рішень**

- 6.1. Апеляційне оскарження судових рішень: апеляційна скарга та порядок її подання
- 6.2. Касаційне оскарження у кримінальному провадженні: касаційна скарга та вимоги до неї
- 6.3. Перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами

### **6.1. Апеляційне оскарження судових рішень: апеляційна скарга та порядок її подання**

Апеляційне оскарження є важливим етапом кримінального провадження, який забезпечує перевірку законності та обґрунтованості судових рішень суду першої інстанції. Воно дозволяє виправити можливі помилки, допущені під час розгляду справи, та гарантує дотримання прав учасників процесу. Реалізація цього права здійснюється шляхом **подання апеляційної скарги**.

Апеляційна скарга є процесуальним документом, у якому викладається незгода особи з рішенням суду першої інстанції. Право на її подання мають обвинувачений, його захисник, прокурор, потерпілий та інші учасники провадження (якщо це стосується їх прав або обов'язків). Тобто, кожен із них може оскаржити рішення у тій частині, що стосується його інтересів.

У скарзі обов'язково зазначаються реквізити судового рішення, яке оскаржується, дані особи, що подає скаргу, а також її вимоги. Важливо чітко сформулювати, з чим саме пов'язана незгода: неправильна кваліфікація діяння, невідповідність покарання, порушення процесуальних норм або неповнота дослідження доказів.

Апеляційна скарга повинна містити обґрунтування заявлених вимог. Недостатньо просто зазначити незгоду з рішенням суду, необхідно пояснити, у чому саме полягає помилка суду першої інстанції. Наприклад, можна вказати, що суд не врахував певні докази або неправильно оцінив показання свідків.

У практиці часто виникають ситуації, коли скарга подається без належного обґрунтування. У такому випадку апеляційний суд може залишити її без задоволення, оскільки відсутні підстави для перегляду рішення. Це підкреслює значення чіткого і аргументованого викладення позиції.

Важливим є дотримання строків подання апеляційної скарги. Закон встановлює конкретні строки, протягом яких може бути подано скаргу.

Пропуск строку без поважних причин може призвести до втрати права на апеляційне оскарження.

Наприклад, якщо обвинувачений отримав вирок, але не подав апеляційну скаргу у встановлений строк і не довів поважність причин пропуску, суд може відмовити у відкритті апеляційного провадження (навіть якщо він при цьому перебуває в слідчому ізоляторі). Це означає, що рішення суду першої інстанції набуде законної сили.

У скарзі також може міститися клопотання, наприклад про поновлення строку на оскарження або про дослідження додаткових доказів. Такі клопотання повинні бути обґрунтовані та підтверджені відповідними даними.

Після надходження апеляційної скарги суд перевіряє її відповідність вимогам закону. У разі виявлення недоліків скарга може бути залишена без руху з наданням строку для їх усунення. Якщо недоліки не усунуто, скарга повертається особі, яка її подала.

Апеляційний розгляд передбачає перевірку рішення суду першої інстанції у межах доводів скарги. Суд апеляційної інстанції може залишити рішення без змін, змінити його або скасувати та ухвалити нове рішення. Таким чином забезпечується **повторна оцінка кримінальної справи**.

Апеляційне оскарження виконує **функцію контролю** за діяльністю судів першої інстанції та сприяє підвищенню якості правосуддя. Правильне складання апеляційної скарги має вирішальне значення для ефективного захисту прав та інтересів учасників кримінального провадження.

Національна асоціація адвокатів України розробила та систематизувала зразки процесуальних документів сторони захисту, які можуть використовуватися адвокатами у практичній діяльності. Такі матеріали охоплюють різні стадії кримінального провадження та включають, зокрема, зразки клопотань, скарг, апеляційних і касаційних скарг, заяв про перегляд судових рішень, а також інші процесуальні документи.

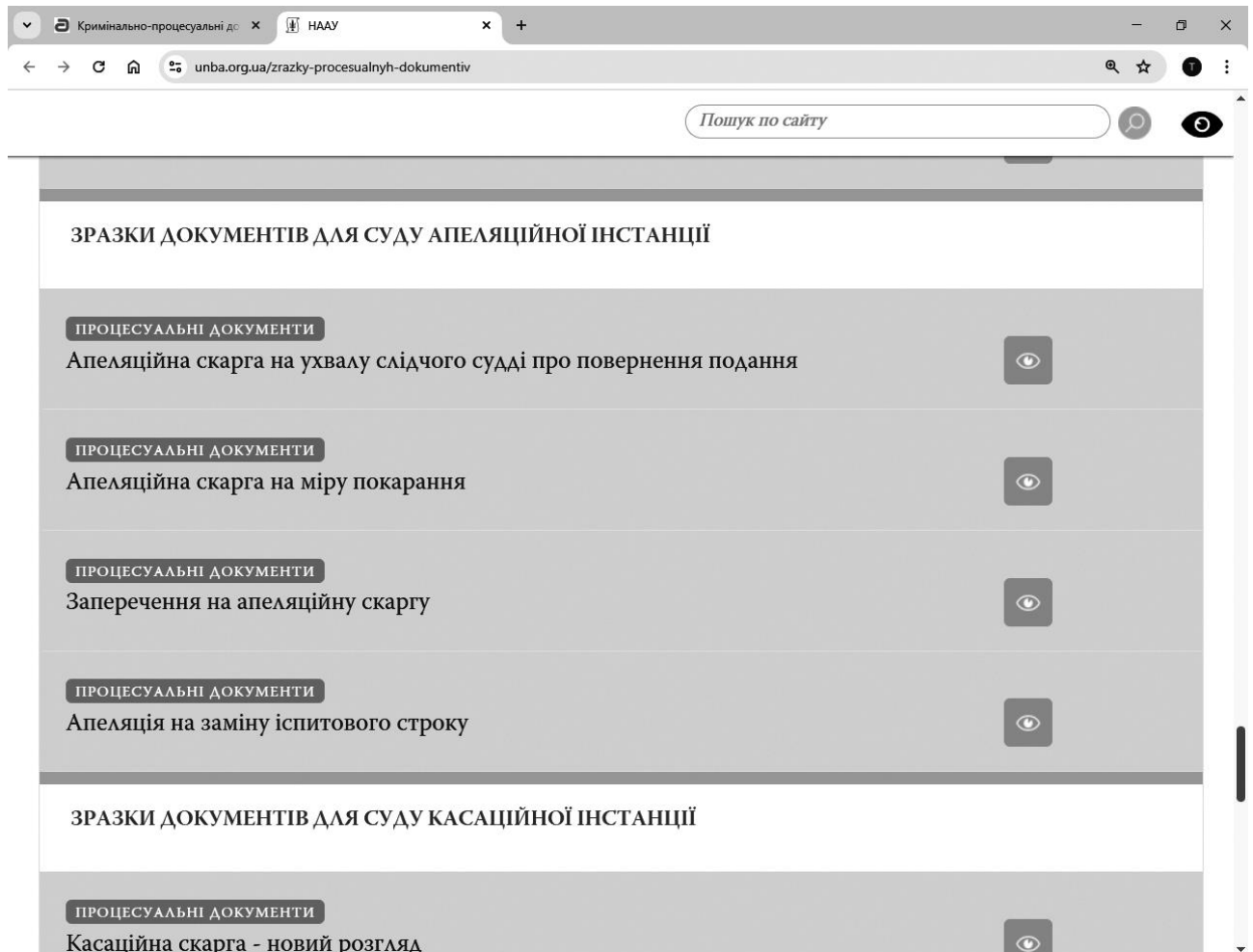
Використання таких зразків має прикладне значення, оскільки дозволяє орієнтуватися у структурі документа, правильно формулювати процесуальні вимоги та дотримуватися встановлених законом реквізитів. Водночас кожен документ потребує адаптації до конкретних обставин кримінального провадження, оскільки формальний підхід до їх використання може знизити ефективність захисту.

Зразки документів відображають усталену правозастосовну практику та враховують вимоги кримінального процесуального законодавства. Вони

можуть слугувати орієнтиром при підготовці процесуальних документів, особливо на початкових етапах професійної діяльності або при опрацюванні нових категорій справ.

Зразки процесуальних документів:

<https://unba.org.ua/zrazky-procesualnyh-dokumentiv>



## 6.2. Касаційне оскарження у кримінальному провадженні: касаційна скарга та вимоги до неї

**Касаційне оскарження** є наступним рівнем перевірки судових рішень після апеляційного перегляду і спрямоване передусім на перевірку правильності застосування норм матеріального та процесуального права. На відміну від апеляційної інстанції, касаційний суд не досліджує докази повторно, а оцінює, чи правильно суди нижчих інстанцій застосували закон.

**Касаційна скарга** є процесуальним документом, у якому викладаються доводи щодо незаконності або необґрунтованості судового рішення, що

набрало законної сили. Право на її подання мають сторони кримінального провадження, а також інші особи у випадках, передбачених законом.

У скарзі необхідно чітко зазначити, яке саме судове рішення оскаржується, а також вказати суди, які його ухвалили. Обов'язковим є зазначення вимог особи, яка подає скаргу, наприклад скасування рішення або направлення справи на новий розгляд.

Особливістю касаційної скарги є необхідність юридичного обґрунтування. У документі слід вказати, які саме норми права були порушені або неправильно застосовані. Наприклад, це може бути неправильна кваліфікація діяння або порушення права на захист під час судового розгляду.

Касаційна скарга повинна містити посилання на конкретні положення законодавства. Загальні твердження про несправедливість рішення без юридичної аргументації не є достатніми для її задоволення. Важливо чітко пов'язати доводи скарги з нормами права.

У практиці трапляються випадки, коли особа намагається у касаційній скарзі повторно оцінити докази або довести фактичні обставини справи. Такий підхід є помилковим, оскільки касаційний суд не займається встановленням фактів, а перевіряє лише правильність правозастосування.

Касаційна скарга подається безпосередньо до суду касаційної інстанції. При цьому важливо дотримуватися встановлених строків подання. Пропуск строку може бути підставою для відмови у відкритті касаційного провадження, якщо відсутні поважні причини.

Наприклад, якщо особа подає касаційну скаргу через значний час після набрання рішенням законної сили і не обґрунтовує причини пропуску строку, суд може відмовити у її розгляді. Це підкреслює важливість своєчасного реагування. Окрім того, у скарзі можуть міститися клопотання, зокрема про зупинення виконання судового рішення або про поновлення строку на касаційне оскарження. Такі клопотання повинні бути належним чином обґрунтовані.

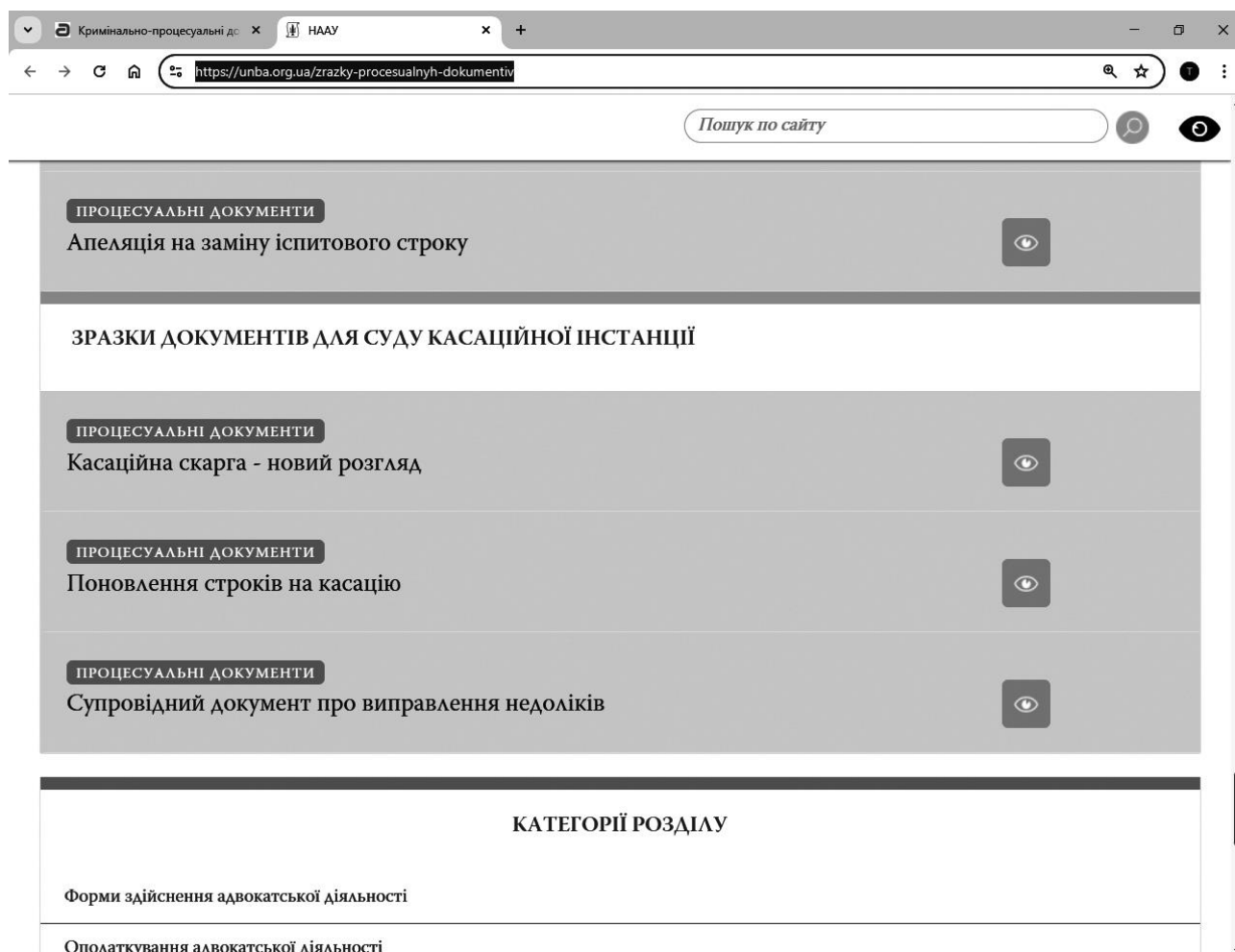
Після подання касаційної скарги суд перевіряє її відповідність вимогам закону. У разі наявності недоліків скарга може бути **залишена без руху**. Якщо ці недоліки не усунуті у встановлений строк, скарга повертається заявнику.

Касаційний суд, тобто Верховний Суд, за результатами розгляду може залишити судові рішення без змін, скасувати їх повністю або частково, а також призначити новий розгляд справи. Його рішення є остаточним у судовій системі України.

Касаційне оскарження відіграє важливу роль у забезпеченні єдності судової практики та правильного застосування законодавства. Якість складання касаційної скарги безпосередньо впливає на можливість перегляду судового рішення та захист прав учасників кримінального провадження.

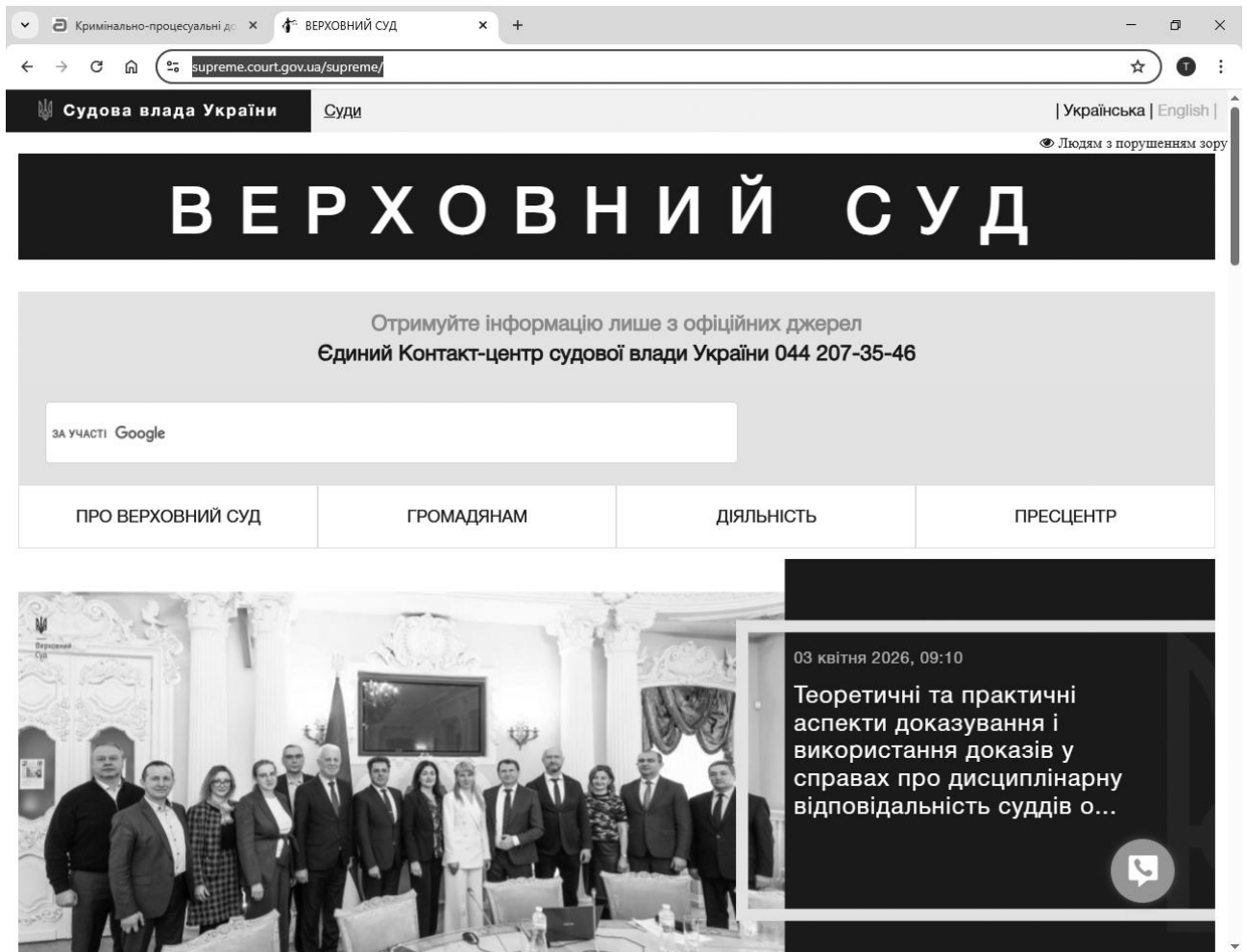
Зразки документів до суду касаційної інстанції

<https://unba.org.ua/zrazky-procesualnyh-dokumentiv>



Веб-сайт Верховного Суду:

<https://supreme.court.gov.ua/supreme/>



### 6.3. Перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами

Перегляд судових рішень за **нововиявленими та виключними обставинами** є особливою стадією кримінального провадження, яка застосовується у випадках, коли після набрання рішенням законної сили з'являються підстави, що ставлять під сумнів його законність або справедливість. Такий перегляд не є звичайним способом оскарження, а має винятковий характер і використовується у чітко визначених законом випадках.

Нововиявленими обставинами визнаються такі обставини, які існували на момент ухвалення судового рішення, але не були і не могли бути відомі суду. Це можуть бути, наприклад, нові докази, що спростовують висновки суду, встановлення неправдивості показань свідка або фальсифікації доказів. Важливо, що ці обставини мають істотне значення для справи.

Заява про перегляд за нововиявленими обставинами **подається до суду, який ухвалив рішення**. У документі необхідно зазначити, яке рішення

оскаржується, які саме обставини є нововиявленими та чому вони не були відомі раніше. Також слід обґрунтувати, яким чином ці обставини можуть вплинути на зміст судового рішення.

У практиці виникають ситуації, коли особа намагається використати цей механізм для повторного перегляду вже оцінених доказів. Такий підхід є неправильним, оскільки нововиявленими можуть бути лише ті обставини, які об'єктивно не могли бути враховані судом під час розгляду справи.

Виключні обставини пов'язані з особливими юридичними підставами, які виникають після ухвалення рішення. До них належать, зокрема, встановлення міжнародною судовою установою порушення Україною міжнародних зобов'язань під час розгляду справи або визнання закону неконституційним. Такі обставини мають загальнообов'язковий характер і впливають на правомірність судового рішення.

Заява про перегляд за виключними обставинами подається до суду **касаційної інстанції (Верховного Суду)**. У ній необхідно чітко зазначити, яка саме виключна обставина має місце, та додати документи, що її підтверджують, наприклад рішення Конституційного Суду України (КСУ) або рішення Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ).

Процесуальні документи у цій категорії справ повинні містити чітке обґрунтування підстав перегляду. Недостатньо лише послатися на нові обставини, необхідно довести їх значення для справи та вплив на законність судового рішення. Після надходження заяви суд перевіряє її відповідність вимогам закону та вирішує питання про відкриття провадження. Якщо підстави для перегляду підтверджуються, суд може скасувати попереднє рішення повністю або частково та призначити новий розгляд.

Наприклад, якщо після ухвалення вироку встановлено, що ключовий доказ був підроблений, це може стати підставою для перегляду справи. У такому випадку суд може скасувати вирок і направити справу на новий розгляд.

Поширеною помилкою є неправильне визначення підстав для перегляду. Наприклад, особа може помилково вважати новими обставинами ті факти, які вже досліджувалися судом. Це призводить до відмови у задоволенні заяви.

Перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами забезпечує можливість виправлення судових помилок навіть після завершення всіх стадій оскарження. Він спрямований на відновлення справедливості та дотримання прав учасників кримінального провадження у випадках, коли з'являються нові юридично значущі підстави.